

Na vrtu-sadovnjaku pod Zupančevo hišo št. 10b v Znojilah pri Krki stoji na kamnitem podstavku marmorna plošča, ki pove, da je bil tu ustreljen sin Jože, aktivist Osvobodilne fronte. Znamenje sestavljata nizka ograda, ki okvirja trapezoiden tlak, in dvodelna kamnita stela s peterokrako rdečo zvezdo na vrhu ter vzdano ploščo z vklesanim napisom:

*Na tem mestu so
Italijani dne
22. 2. 1943 ustrelili
partizana
Zupanc Jožeta*

Spominsko ploščo po zamisli Krajevnega odbora ZB NOV Krka so odkrili 28. maja 1956.

Jože Zupanc, rojen leta 1920, je po končani osnovni šoli na Krki ostal doma na kmetiji. Leta 1941 je bil med prvimi organizatorji osvobodilne fronte v svojem kraju in okolici. V prvih dneh junija 1942 se je kot zaščitnik udeležil znane muljavske bitke, bojev enot II. grupe odredov z Italijani, in se izkazal kot hraber borec.

Kot aktivista OF rajona Krka so ga s sodelavci zajeli domači belogardisti ob izsleditvi njihovega skrivnega taborišča, nakar so ga Italijani za domačo hišo ustrelili.

Padli borci in žrtve fašističnega nasilja iz Krajevne skupnosti Krka

Gabrovčec

Franc GLOBOKAR, rojen 1. oktobra 1923 v Gabrovčcu, borec Zapadnodolenjskega odreda, padel 30. julija 1942 v Kočevju.

Franc POLJANEC, rojen 8. septembra 1898 v Gabrovčcu, član Okrožnega odbora OF Stična, ustreljen 31. marca 1943 v Ribnici na Dolenjskem, pokopan v Ribnici.

Stanislav ŠPELIČ-Branko, rojen 31. decembra 1920 v Gabrovčcu, borec Tomšičeve brigade, padel 6. oktobra 1942 pri Repčah, pokopan na Krki.

Janez URŠIČ, rojen 12. februarja 1896 v Gabrovčcu, član Rajonskega odbora OF Krka, ustreljen 19. januarja 1945 na Grintovcu (pri Zagradcu), pokopan na Krki.

Jože ZUPANČIČ, rojen 3. marca 1900 v Gorenji vasi, interniranec, umrl 23. januarja 1943 v taborišču na Rabu, pokopan na Rabu.

Krka

Ciril CENTA, rojen 20. maja 1924 na Krki, interniranec, umrl 10. maja 1945 pri Trstu.

Jože GAČNIK, rojen 26. marca 1905 na Vidmu (Krka), interniranec, umrl 9. januarja 1943 na Rabu, pokopan na Rabu.

Janez MIŠMAŠ, rojen 4. novembra 1908 na Krki, borec Notranjskega odreda, padel 19. marca 1944 v vasi Glina na Blokah, pokopan na Krki.

Henrik PAJK, rojen 6. junija 1908 na Vidmu (Krka), aktivist OF, ustreljen 22. februarja 1943 na Krki, pokopan na Krki.

Stanko PAJK, rojen 12. februarja 1910 na Krki, politični komisar partizanske bolnice na Planini, padel 14. novembra 1944 pri Sredgori, pokopan v Dobličah.

Anton SADAR, rojen 14. maja 1917 na Vidmu (Krka), borec Zapadnodolenjskega odreda, padel med italijansko ofenzivo 18. julija 1942 pri Hinjah, pokopan na Krki.

Franc SAMEC, rojen 15. februarja 1884 v Kompoljah, aktivist OF, odpeljan v nemško taborišče, umrl 30. aprila 1945 v Dachauu v Nemčiji, pokopan v Dachauu.

Jožef VIDMAR, rojen 29. julija 1908 v Zagorici, interniranec, umrl 4. januarja 1943 v taborišču na Rabu, pokopan v Kamporju na Rabu.

Anton ZAJC, rojen 29. marca 1900 na Vidmu (Krka), aktivist Rajonskega odbora OF Krka, ustreljen 22. februarja 1943 na Krki, pokopan na Krki.

Janez ZRIMŠEK-Ježek, rojen 29. oktobra 1920 v Gmajni (Krka), borec, padel 8. februarja 1945 v Jami pri Dvoru, pokopan na Krki.

Krška vas

Frančiška BALTIČ, rojena 20. avgusta 1905 v Krški vasi, ubita 7. junija 1942 v Krški vasi, pokopana na Krki.

Jože BREGAR, rojen na Vidmu (Krka), borec, padel 9. novembra 1943 pod Mokrcem, pokopan na Krki.

Janez GRM-Ovničkov, rojen 6. januarja 1918 v Krški vasi, član Okrožnega komiteja KPS Stična, ustreljen 5. septembra 1942 v Farovski loki na Krki, pokopan na Krki.

Franc MESTNIK, rojen 4. decembra 1922 v Krški vasi, delal v čevljarški delavnici Komande mesta Trebnje, kjer je tudi padel med nemško ofenzivo 26. oktobra 1943, pokopan je na Krki.

Frančišek ZAVIRŠEK, rojen 31. avgusta 1908 v Krški vasi, aktivist OF, ustreljen 10. februarja 1942 v Ribnici na Dolenjskem, pokopan na Krki.

Laze nad Krko

Jože GODEC, rojen 8. februarja 1923 na Lazah nad Krko, borec Tomšičeve brigade, padel 17. oktobra 1942 na Vidmu – Dobrepolju, pokopan v Dobrepolju.

Anton MESTNIK, rojen 27. oktobra 1920 na Lazah nad Krko, borec Zapadnodolenjskega odreda, padel 16. maja 1942 v Marinči vasi, pokopan na Krki.

Franc NOVAK, rojen 19. maja 1903 na Lazah nad Krko, interniranec-zaporNIK, umrl 25. oktobra 1943 v italijanskih zaporih, pokopan v Italiji.

Pomniki NOB v občini Ivančna Gorica

Jože ZAJC, rojen leta 1900 na Lazah nad Krko, aktivist OF, ustreljen 24. julija 1942 v Dobropolju, pokopan na Vidmu – Dobropolju.

Male Lese

Alojz BRADAČ, rojen leta 1911 v Malih Lesah, interniranec, umrl 15. maja 1945 v Goriči v Italiji.

Anton BRADAČ, rojen 12. februarja 1931 v Malih Lesah, umrl 5. junija 1944 v Malih Lesah, pokopan na Krki.

Jože BRADAČ, rojen 16. avgusta 1920 v Malih Lesah, borec Cankarjeve brigade, padel 31. januarja 1943 pri Semiču.

Mali Korinj

Franc KLANČAR, rojen 1. novembra 1919 na Malem Korinju, terenski aktivist Osvobodilne fronte, ustreljen od Italijanov 5. septembra 1942 na Krki, pokopan na Krki.

Vladimir OŽBALT-Koren, rojen 27. junija 1911 v Sodražici, član Okrožnega odbora OF Stična, ustreljen 21. februarja 1943 od Italijanov na Korinju, pokopan na Korinju.

Anton ŠPORAR, rojen 3. junija 1897 na Malem Korinju, član terenskega odbora OF, ustreljen od Italijanov 5. septembra 1942 na Krki, pokopan na Krki.

Frančišek PAHAR, rojen 16. septembra 1904 na Malem Korinju, interniranec, umrl 8. januarja 1943 v taborišču na Rabu, pokopan na Rabu.

Podbukovje

Janez FERLIN, rojen na Polju v Ljubljani, kraj in datum smrti neznana.

France FINK-Bogo, rojen leta 1914 v Podbukovju, borec Tomšičeve brigade, padel 16. marca 1943 pri Ambrusu, pokopan v Ambrusu.

Karol GLOBOKAR, rojen v Podbukovju, kraj in datum smrti neznana.

Jožef STRAH, rojen 22. marca 1913 v Podbukovju, aktivist OF, ustreljen 3. novembra 1943 v Kočevskem rogu.

Stanislav STRAH, rojen 6. februarja 1925 v Podbukovju, borec Jurišnega bataljona XV. divizije, padel 22. januarja 1945 v Podturnu, pokopan na Krki.

Alojzij ZUPANČIČ, rojen 8. decembra 1926 v Podbukovju, borec Tomšičeve brigade, padel 26. oktobra 1943 pod sv. Ano (pri Trebnjem), pokopan v Trebnjem.

Ravni Dol

Stanislav HABJAN, rojen 6. februarja 1915 v Ravnem Dolu, borec, padel 8. maja 1945 pri hrvaški meji.

Anton RADELJ, rojen 6. februarja 1906 v Vrvišču (pri Temenici), borec Levstikove brigade, padel 30. novembra 1943 pri Kočevju.

Trebnja Gorica

Alojzij GODEC, rojen 17. aprila 1911 v Trebnji Gorici, borec Devete brigade, padel 7. novembra 1943 pri Kočevski Reki.

Janez HOČEVAR, rojen 12. maja 1923 v Trebnji Gorici, borec Levstikove brigade, zadet 12. decembra 1943 v Iškem Vintgarju, umrl 20. decembra 1943 v partizanski bolnišnici, pokopan na Krki.

Velike Lese

Anton BLATNIK, rojen 13. julija 1920 v Velikih Lesah, borec Tomšičeve brigade, padel 5. novembra 1943 na Tatrah v Brkinih.

Franc BLATNIK, rojen 27. septembra 1911 v Velikih Lesah, borec Zapadnodolenjskega odreda, padel 18. septembra 1942 na Kremenjku.

Rudolf GLAVAN, rojen leta 1927 v Velikih Lesah, umrl 11. aprila 1945 v Ljubljani.

Alojzij GLOBOKAR, rojen 16. junija 1907 v Velikih Lesah, umrl 18. julija 1942 v Stični (šola/vojaška bolnica), pokopan na Krki.

Anton GODEC, rojen 25. maja 1910 v Velikih Lesah, borec Dolenjskega odreda, padel novembra 1943 na Rdečem kalu, pokopan na Krki.

Znojile pri Krki

Franc BREGAR, rojen 10. novembra 1891 v Znojilah pri Krki, aktivist OF, ustreljen 23. februarja 1945 v Znojilah, pokopan na Krki.

Frančišek FINK, rojen 19. decembra 1909 v Znojilah pri Krki, interniranec, umrl 10. februarja 1945 v taborišču Mauthausen v Avstriji, pokopan v Mauthausnu.

Alojzij HABJAN, rojen 26. marca 1914 v Znojilah pri Krki, borec Levstikove brigade, padel 10. novembra 1943 pod Mokrcem, pokopan na Krki.

Leopold KOLENC, rojen 8. februarja 1898 v Ponikvah, borec, padel 13. septembra 1942 v Šentvidu pri Stični, pokopan na Krki.

Feliks Srečko ZAJC, rojen 18. aprila 1924 v Znojilah pri Krki, borec II. grupe odredov, padel 7. novembra 1942 v Jeronimu na Dobrovljah, pokopan v Celju.

Anton ZUPANC, rojen 5. maja 1920 v Znojilah pri Krki, borec Zapadnodolenjskega odreda, padel 19. avgusta 1942 v Kočevskem rogu.

Jožef ZUPANC, rojen 11. avgusta 1920 v Znojilah pri Krki, aktivist Rajonskega odbora OF Krka, ustreljen 22. februarja 1943 na domačem vrtu v Znojilah, pokopan na Krki.

Stanislav ZUPANC, rojen 8. septembra 1923 v Znojilah pri Krki, borec, padel 19. februarja 1943 v gozdu Šentrumar med Lazami in Hočevjem, pokopan pri Hočevju.

Krajevna skupnost METNAJ

Metnaj – Spominska plošča narodnemu heroju
Albinu Grajzarju

Na gasilskem domu v Metnaju je vgrajena spominska plošča s tem napisom:

*V tem kraju je junaško
padel leta 1944
Grajzer Albin,
komandant
I. brigade VDV.*

Pobudo za vgraditev spominske plošče je dal Krajevni odbor ZB NOV Stična, ki je tudi avtor besedila, odkrili pa so jo 6. septembra 1956.

Albin Grajzar je padel kot komandant prvega bataljona te brigade; za komandanta brigade je bil imenovan tik pred svojo smrtjo.*

* Več o njem na strani 156.

Debeče – Spomenik kurirski postaji TV-3

Na Debečem, na križišču poti Obolno–Šmartno pri Litiji – na kraju, kjer so od leta 1942 imeli kurirji skriven prehod čez nemško-italijansko mejo –, stoji pokončen kovinski spomenik. Spominsko obeležje v obliki kvadrastega stolpa, katerega sprednja stran je narejena iz strelnega orožja, je ob njegovem odkritju nosilo napis:

*Nikoli nismo priznali
okupatorjeve meje
1941–1945.*

Kurirji TV.

*V spomin izseljenim in
žrtvam te meje. To mejo
so rušile partizanske brigade,
odredi in aktivisti OF.*

Spomenik je postavil pododbor partizanskih kurirjev za dolensko-belokranjsko območje 4. brigade vojske državne varnosti pri Občinskem odboru ZZB NOV Grosuplje. Skulpturo je izdelal kipar in pisatelj Tone Svetina. Avtor arhitektonskega osnutka je Alojz Škrajnar, avtor besedila pa Franc Plankar-Čičko. Spomenik so odkrili 21. maja 1977.

Kurirska postaja TV-3 je bila ustanovljena v pristavskih gozdovih nad Stično septembra 1942, takoj po italijanski ofenzivi. Zaradi

sovražnikovega zasledovanja pa se je morala kmalu premakniti v gozd ob takratni italijansko-nemški meji pri Debečem.

Niti visoke žične ovire niti minska polja na tej meji niso zadržala kurirjev te postaje, da ne bi vzdrževali stalne zveze med vodilnimi telesi narodnoosvobodilnega boja Slovenije v Ljubljanski pokrajini z vodstvi na Štajerskem in Gorenjskem.

Prek meje so kurirji vodili partizanske enote in aktiviste Osvobodilne fronte ter številne gorenjske in štajerske fante v partizane na Dolenjsko.

Pristava nad Stično – Spominska plošča, posvečena organom NOB in kurirjem

Da bi se aktivisti Osvobodilne fronte in borci narodnoosvobodilne vojske domačini oddolžili prebivalcem krajev nad Stično za njihov prispevek v narodnoosvobodilnem boju, obenem pa nadomestili nekdanjo planinsko kočo na Obolnem, je bil leta 1963 na Pristavi nad Stično zgrajen Partizanski dom. Na domu je spominska plošča iz belega marmorja, ki priča:

*Na tem področju
sta med osvobodilnim bojem
delala Okrožni komite KPS
in Okrožni odbor OF Stična.*

*Tu so se križale
partizanske in kurirske poti
– TV 3*

Zveza borcev NOV Stična
9. 6. 1963

Pobudo za vgraditev spominske plošče je dal Krajevni odbor ZB NOV Stična, izdelalo pa jo je kamnoseško podjetje »Mineral Ljubljana«. Avtor besedila je Domicilni odbor aktivistov OF bivšega okrožja Stična. Ploščo so odkrili 9. junija 1963 ob otvoritvi partizanskega doma.

Pristava nad Stično – Spominska plošča Plankarjevi družini

Na pročelju nekdanje Plankarjeve-Tonijeve hiše na Pristavi nad Stično je bila vzdana spominska plošča s tem besedilom:

Na tej domačiji je živela družina

Plankar-Tonijeva

V času narodnoosvobodilnega boja

1941–1945 je bilo v partizanih

šest sinov in tri hčere. Padla sta

Ivan in Albin Plankar.

Dom so okupatorji dvakrat požgali.

Družbeno-politične organizacije
in krajevni skupnosti Metnaja – Stična

28. 8. 1982

Besedilo je prispeval odbor aktivistov OF bivšega grosupeljsko-stiškega okrožja. Novi lastnik obnovljene domačije je ploščo umestil na samostojen podstavek na vrtu pred hišo.

Ivan Plankar, rojen leta 1925, se je tako kot vsi člani družine vključil v narodnoosvobodilni boj. Med italijansko ofenzivo poleti 1942 so ga Italijani z ostalimi odpeljali v internacijo v Italijo, od koder se je vrnil jeseni 1943. Po vrnitvi se je vključil v varnostno-obveščevalno službo VOS, marca 1944 pa v 1. brigado VDV, kjer je bil do tragične smrti 9. aprila 1944.

Tudi dve leti mlajšega **Albina Plankarja** so Italijani odpeljali v internacijo. Po vrnitvi domov septembra 1943 se je prav tako vključil v VOS, pozneje pa vstopil v Cankarjevo brigado, kjer je 22. februarja 1944 v bojih proti domobrancem in Nemcem pri Težki vodi blizu Novega mesta padel.

Pristava nad Stično – Spominsko obeležje padlim aktivistom OF z Gorenjskega

Na Pristavi nad Stično, v neposredni bližini Partizanskega doma, stoji spominsko obeležje iz kraškega kamna, posvečeno padlim aktivistom Osvobodilne fronte z Gorenjskega. Spominsko znamenje je delno obdelan svetel kamniti blok, ki ima na sprednji strani zglajeno, vdolbeno pravokotno površino. Na njej so vklesana imena štirih aktivistov z Gorenjskega in enega domačina, ki so tukaj padli leta 1944, ter posvetilo pisatelja Ivana Jana:

*Pri povratku s
6. partijskega tečaja pri
CK KPS so 18. 7. 1944
padli v tem kraju
aktivisti z Gorenjske:*

*Benedik Minka-Francka
Nartnik Tone-Črnivec
Peternejl Minka-Marta
Tominc Franc-Milan
in domačin Ložar Alojz.*

*Na pot ste odšli,
da bi seme sejali,
ki klije zdaj večno
iz vaše krvi!*

ZB NOV Stična, 22. 7. 1965

Spominsko znamenje je bilo odkrito leta 1965 na pohodu, ki ga je organiziral ZZB NOV Stična.

Minka Benedik-Francka, rojena 18. junija 1922 v Dolenji vasi nad Škofjo Loko, je bila po poklicu frizerka. Članica komunistične partije je postala 15. julija 1943, maja 1944 pa je bila poslana na partijski tečaj pri CK KPS v Kočevskem rogu.

Tone Nartnik-Črivec, rojen 8. maja 1903 na Dolenjih njivah nad Škofjo Loko, je bil gradbeni delavec. Član komunistične partije je postal že leta 1936. Kmalu po okupaciji Jugoslavije, leta 1941, je postal sekretar Okrožnega komiteja KPS Kranj in Škofja Loka, bil pa je tudi načelnik pokrajinskega načelstva Narodne zaščite za Gorenjsko. Od 15. maja do 15. julija 1944 je bil udeleženec VI. partijskega tečaja pri CK KPS.

Minka Peternelj-Marta, rojena 15. septembra 1923 v Depali vasi, je bila tovarniška delavka. Članica komunistične partije je postala marca 1943, nato pa je bila maja 1944 poslana na partijski tečaj kot članica Okrožnega komiteja KPS Kamnik.

Franc Tominc-Milan, rojen 25. avgusta 1913 na Hrušici pri Jesenicah, je bil tovarniški delavec. Član komunistične partije je postal junija 1943, nato pa so ga maja 1944 kot sekretarja Okrožnega komiteja KPS Gorje – Bled poslali na VI. partijski tečaj v Kočevski rog.

Alojz Ložar, rojen 10. maja 1902 v Šentvidu pri Stični, kmet, je že leta 1941 pričel delati za narodnoosvobodilni boj. Poleti 1942 so ga Italijani odpeljali v internacijo v Padovo. Po vrnitvi domov po kapitulaciji Italije je postal kot član Rajonskega odbora OF Šentvid referent za preskrbo. 12. julija 1944 je padel na Pristavi pod streli iz domobranske zasede.

Padli borci in žrtve fašističnega nasilja iz Krajevne skupnosti Metnajt

Debeče

Franc CEGLAR, rojen 10. maja 1899 v Dečji vasi pri Zagradcu, interniranec, umrl 4. decembra 1942 v taborišču Chiesanuova/Padova v Italiji, pokopan v Chiesanuovi.

Alojz SKUBIC, rojen 3. maja 1913 na Debečem, borec Cankarjeve brigade, padel 16. marca 1944 na Javorovici.

Anton SKUBIC, rojen 3. decembra 1922 na Debečem, aktivist OF, ustreljen 4. februarja 1942 na Debečem.

Avguštin ŠEREK, rojen 30. julija 1928 na Debečem, umrl 4. januarja 1945 na Debečem.

Franc ŠEREK, rojen 4. aprila 1880 na Debečem, 4. januarja 1945 zažgan v domači hiši na Debečem.

Franc ŠEREK, rojen 4. julija 1927 na Debečem, umrl 4. januarja 1945 na Debečem.

Frančiška ŠEREK, rojena 4. oktobra 1888 v Velikem Črnelem, ustreljena 4. januarja 1945 na begu pred Nemci pri domu na Debečem.

Mala Goričica

Jožef KAVŠEK, rojen 13. februarja 1925 v Mali Goričici, borec, padel 31. decembra 1942 na Gabrški gori, pokopan na Gabrški gori.

Mekinje nad Stično

Jože JERIC, rojen 8. marca 1918 v Mekinjah nad Stično, borec Cankarjeve brigade, padel 10. februarja 1944 v Gotni vasi, pokopan v Stopičah.

Rudolf MEGLIČ, rojen 8. januarja 1923 v Mekinjah nad Stično, borec II. grupe odredov, padel 19. avgusta 1942 na Jelovcu.

Jožef MIGLIČ, rojen 23. decembra 1908 v Mekinjah nad Stično, borec Dolenjskega odreda, padel 17. februarja 1945 v Sv. Križu (Gabrovki) pri Litiji, pokopan v Stični.

Anton ZAJC, rojen 25. januarja 1903 v Mekinjah nad Stično, aktivist OF, ustreljen 19. decembra 1942 na domačem pragu v Mekinjah, pokopan v Stični.

Metnajt

Franc BERČON, rojen 8. septembra 1921 v Javorjah (Pri Debečah), borec Tomšičeve brigade, padel maja 1944 pri Selih pri Šumberku, pokopan v Šentvidu pri Stični.

Janez GENORIJA, rojen 27. maja 1906 v Metnaju, borec Gubčeve brigade, padel 21. oktobra 1943 v Šentjerneju.

Jože KASTELIC, rojen leta 1911 v Metnaju, interniranec, umrl leta 1943 v taborišču Mauthausen v Avstriji, pokopan v Mauthausnu.

Matija KASTELIC, rojen 5. februarja 1922 v Metnaju, borec Cankarjeve in Gubčeve brigade, padel 20. septembra 1944 v Pogoniku (pri Litiji), pokopan v Stični.

Albin MIGLIČ, rojen 5. decembra 1920 v Metnaju, borec Tomšičeve brigade, padel 5. junija 1943 v Razborah na Primskovem, pokopan na Primskovem.

Janez MIGLIČ, rojen 12. julija 1924 v Metnaju, borec Tomšičeve brigade, padel 30. septembra 1943 v Grahovem, pokopan na Rakeku.

Franc OKORN, rojen 21. avgusta 1899 v Metnaju, borec avtobataljona, padel 21. oktobra 1943 v Stopičah, pokopan v Novem mestu.

Jožefa OKORN, rojena 4. januarja 1911 v Metnaju, ubita od belogardistov 2. julija 1944 nad Metnajem, pokopana v Stični.

Alojz PEROVŠEK, rojen 4. marca 1910 v Metnaju, borec Gubčeve brigade, padel 21. oktobra 1943 v Prekopi (pri Šentjerneju), pokopan v Grobljah pri Prekopi.

Obolno

Franc BRČAN, rojen 16. septembra 1922 v Osredku nad Stično, borec Cankarjeve brigade, padel 11. julija 1943 pri Trebnjem, pokopan v Stični.

Planina

Jošip KAVŠEK, rojen leta 1920 na Planini, interniranec, umrl leta 1943 v taborišču Palermo v Italiji.

Poljane pri Stični

Ivan AVSEC, rojen 30. decembra 1923 na Poljanah pri Stični, kurir kurirske postaje TV-3, padel 16. junija 1943 pri Poljanah, pokopan v Stični.

Jože GRČMAN, rojen 26. januarja 1926 na Poljanah pri Stični, borec Gubčeve brigade, umrl 27. oktobra 1943 v partizanski bolnici Stari Log v Kočevskem rogu, pokopan v Starem Logu.

Jože JANEŽIČ, rojen 11. decembra 1921 na Poljanah pri Stični, borec Gubčeve brigade, padel 20. oktobra 1943 v Hrastnem (pri Šentrupertu).

Pristava nad Stično

Bogomir BAVDEŽ, rojen 21. januarja 1921 v Šentvidu pri Stični, aktivist OF, ustreljen 28. julija 1942 v Bistrici (pri Podbrezju).

Jožef GROS, rojen 12. marca 1920 na Pristavi nad Stično, borec II. grupe odredov, padel 8. junija 1942 v Potoku pri Muljavi, pokopan v Stični.

Albin PLANKAR, rojen 28. marca 1928 na Pristavi nad Stično, borec Cankarjeve brigade, padel 22. februarja 1944 v Stopičah, pokopan v Stopičah.

Janez PLANKAR, rojen 16. maja 1925 na Pristavi nad Stično, borec VDV brigade, padel 9. aprila 1944 v Stični, pokopan v Stični.

Krajevna skupnost MULJAVA

Muljava – Spomenik z grobnico, posvečen
padlim borcem in žrtvam fašističnega nasilja

Na Muljavi, z desne strani ceste Ivančna Gorica–Krka, pri gozdičku Vrtača*, stoji spomenik, posvečen padlim borcem in žrtvam fašističnega nasilja iz naselij v krajevni skupnosti Muljava ter sedemindvajsetim neznanim borcem, ki so tod padli in so pokopani v grobnici pri spomeniku. Na spomeniku – štirioglatem obelisku iz belega kamna, postavljenem na ploščadi, ki je obdana s kamnito ograjo – je vklesano posvetilo z imeni padlih borcev in žrtev:

* na Habjanovem hribu južno od naselja, pri hiši Muljava 29

1941–1945

Borcem za svobodo!

*Umrli smo, ki v grobu tu ležimo,
a nad svobodo vašo še bedimo,
ker hočemo, da raste in živi,
za kar smo dali svojo srčno kri.*

Borci

27 neznanih borcev

MULJAVA

*Bregar Ciril
Hočevar Peter
Zajc Jože
Šemrov Štefan*

POTOK

*Hočevar Ciril
Kutnar Ludvik*

OSLICA

Zajc Vinko
Erjavec Alojz*

LEŠČEVJE

*Miklavčič Mihael
Nadrah Anton
Miklavčič Franc*

SUŠICA

*Sadar Franc
Mavsar Franc
Gnidovec Franc
Sadar Jože*

TREBEŽ

Kastelic Ciril

* Pravilno je Zajc Anton.

METLIKA

*Mežnaršič Daniel**

Žrtve

MULJAVA

Vidmar Leopold

Rupnik Frančiška

POTOK

Kutnar Jože

BOJANJI VRH

Mehle Alojz

*Strmole Anton***

Zupančič Franc

Kastelic Franc

MEVCE

Koželj Alojz

OSLICA

Erjavec Evgen

Godec Jože

Erjavec Avgust

Godec Ludvik

Kadunc Jože

*Bonifer Milka****

Godec Ludvik

Godec Tonček

MALE KOMPOLJE

Železnikar Pavla

Spomenik je postavil Krajevni odbor ZB NOV Muljava, avtor napisa je Ciril Jurčič, načrt za spomenik je napravil arhitekt Drago Černič. Odkrili so ga 6. julija 1959.

* Daniel Mežnaršič iz Metlike; rojen 16. julija 1901 v Metliki, borec Gubčeve brigade, padel leta 1944 pri Hinjah, pokopan na Cvibljju.

** Anton Strmole iz Bojanjega Vrha; rojen 15. septembra 1922 na Bojanjem Vrhu, umrl 26. julija 1942.

*** Milka Bonifer iz Ljubljane; rojena 26. januarja 1924 na Oslici, ustreljena 23. julija 1942 na Vrhovcih v Ljubljani, pokopana na Viču v Ljubljani.

Po razpadu stare Jugoslavije in okupaciji dežele so se prebivalci teh krajev pretežno opredelili za Osvobodilno fronto in upor. Tako je bil 17. septembra 1941 na Kravjeku pri Muljavi ustanovljen Okrožni odbor OF Stična, dva meseca kasneje, decembra 1941, pa Rajonski odbor OF Muljava, katerega predsednik je postal Jože Zajc, člana pa Ludvik Godec kot vojni referent in Metod Jurčič kot tajnik odbora.

Spomladi 1942 je z Muljave in okolice stopilo v partizane trinajst fantov in dvoje deklet. Preostali fantje in mlajši moške so bili vključeni v Narodno zaščito; nekateri med njimi so sodelovali s partizani v bojih, zlasti v tako imenovani muljavski bitki med 6. in 10. junijem 1942.

Z Muljave je 30. septembra 1943 odšlo na pot v Kočevje na zasedanje zbora odposlancev slovenskega naroda 45 izvoljenih odposlancev iz stiškega okrožja.

Od jeseni 1943 do sredine leta 1944 pa je bil na Muljavi sedež okrožnega odbora OF in drugih vodstev okrožja Grosuplje – Stična, delovali pa so tudi razni politični tečaji.

Leta 1996 je bila na spomenik pripeta še spominska plošča, posvečena dvema borcema iz Čezarjev pri Kopru, ki sta padla na tem mestu, z besedilom:

*V neposredni bližini
tega kraja sta padla
brata-borca NOB*

*Bordon Stanislav, rojen 1906
borec IV. Gubčeve brigade*

*Bordon Josip, rojen 1913
borec 8. Levstikove brigade*

*Oba rojena v Čežarjih,
občina Koper*

KO ZB NOV Pobegi-Čežarji, Koper

Muljava – Spominska plošča Josipu Jurčiču

Marmorna spominska plošča pisatelju Josipu Jurčiču je vzidana na njegovi rojstni hiši na Muljavi*. Odkrili so jo 4. marca 1944 v dneh narodno-osvobodilnega boja ob stoletnici njegovega rojstva.

Odkritje spominske plošče je pripravil odbor aktivistov OF stiškega okrožja, besedilo je napisal takratni sekretar Rajonskega odbora OF oziroma Rajonskega komiteja KPS Krka učitelj in pisatelj Venceslav Winkler:

* v severozahodnem delu naselja, na naslovu Muljava 11 (prej Muljava 8a)

*Za sto let, za čas, ki gre mimo,
tebi, ki kmet si iz nas in naš sin,
med bojem in delom gradimo
v pomladi tik pred svobodo v spomin.*

OF slovenskega naroda

Plošča odkrita 1944 – obnovljena 1954

Ker so ploščo domobranci leta 1944 po vdoru na Muljavo razbili, je bila 9. maja 1954 obnovljena.

Muljava – Pomnika bojem II. grupe odredov

Patrulja nekdanjih borcev II. grupe odredov, ki je bila na pohodu po poteh te grupe in je svoj pohod končala na partizanski proslavi »Štajerska v borbi« na Ostrožnem pri Celju, je septembra 1954 na združnem domu na Muljavi* odkrila marmorno spominsko ploščo s tem napisom:

* ob vhodu v samopostrežno trgovino ob cesti Krka–Ivančna Gorica

*V mesecu aprilu, maju,
juniju 1942
je II. grupa odredov
priborila prvo
osvobojeno ozemlje.*

Nekdanji borci II. ali Štajerske grupe odredov so po nekaj letih sredi Muljave* postavili še en spomenik, posvečen predvsem bojem enot te grupe v muljavski bitki v dneh 6.–10. junija 1942. Na spomeniku – dva metra visoki, nepravilno oblikovani četverostrani piramidalni granitni skali – je vklesan napis iz rdečih črk:

*Na Muljavi in okolici
je v juniju 1942
I. slovenska partizanska
brigada II. grupa odredov
NOV in POS vodila večdnevne
zmagovite boje z
italijanskim fašističnim
okupatorjem.*

8. junija 1969
Borci II. grupe odredov

Italijani so 6. junija 1942 začeli z močnimi silami napad proti Muljavi. Sovražnik je v boj poslal nad 3500 do zob oboroženih mož. V živi sili je bilo razmerje sedem proti ena v korist sovražnika, v oborožitvi pa je bilo še večje. Po večdnevni bojih z enotami II. grupe odredov so se morali Italijani umakniti v izhodiščne kraje, partizansko osvobojeno ozemlje je bilo ohranjeno. Nekateri fantje in moške iz teh krajev, sicer vključeni v Narodno zaščito, so sodelovali v teh bojih.

* na položnem travniku nad križiščem cest sredi naselja (20 metrov od Zadružnega doma, nad gostilno pri Obrščaku)

Muljava – Spominska plošča, posvečena sedežu okrožja Grosuplje – Stična

Na Obrščakovi gostilni na Muljavi je bila vzdana spominska plošča* s tem napisom:

*V letih 1943 in 1944
je ta hiša nudila streho
OK KPS, OK SKOJ-a in
OO OF Stična – Grosuplje
ter prvi partijski in
partizanski osnovni šoli*

29. 11. 1966
Bivši aktivisti okrožja
ob 20-letnici osvoboditve

Sedež okrožnih vodstev v samostanskem Marofu v Stični je postal je-seni 1943 preveč ogrožen zaradi sovražnih napadov, zato so se preselili na Muljavo.

Tu se je razvila živahna dejavnost organov ljudske oblasti. Uspešno sta delovali komisiji Okrožnega odbora OF za gospodarstvo ter šolstvo in

* Po osamosvojitvi Slovenije je lastnik gostilne ploščo odstranil.

prosveto. Bilo je več posvetov s predstavniki rajonskih odborov OF in rajonskih komitejev KPS. Za aktiviste Osvobodilne fronte, Komunistične partije in Ljudske mladine so organizirali politične tečaje; vsakega je obiskovalo po dvajset do trideset udeležencev.

Zaradi pogostih vpadov domobrancev iz bližnjih postojank Stične in Šentvida pri Stični je moralo okrožje pogosto menjati kraj bivanja – vse do združitve z novomeškim okrožjem proti koncu leta 1944 v Obrhu pri Dolenjskih Toplicah.

Muljava – Spominsko obeležje štirim padlim borcem

Pod Slemeni pri Muljavi, ob cesti Ivančna Gorica–Muljava*, stoji spominsko obeležje – kamnita stela z napisom iz rdečih črk:

*Po izdaji so dne
29. 12. 1944
tu pod streli iz zasede
belogardistov izkrvaveli
partizani
Alojz Bučar
Milan Kavšek
Ivan Alič in
neznani tovariš.*

29. 10. 1971

Krajevni odbor ZB NOV Muljava

Avtor besedila je Ciril Jurčič.

Neznani storilci so 7. oktobra 1984 spominsko obeležje razstrelili, 31. oktobra istega leta pa smo enakega na novo odkrili.

* dvesto metrov izven Muljave

Štirje obveščevalci pri Rajonskem odboru OF Stična oziroma pri Komandi mesta Stična so se omenjenega dne odpravili iz Suhe krajine v domače kraje, da bi obnovili prekinjeno zvezo, prenesli propagandni material in ugotovili stanje na terenu.

Noč na 29. december pa je skrivala v svoji tišini izdajstvo in smrt. Štirje partizani so se približali na nekaj korakov domobranski zasedi. Rezki rafali so razparali noč in trije tovariši so obležali v krvi. Milan Kavšek je nekoliko zaostal; ko je zaslišal strele, se je skušal z begom rešiti v gozd, vendar so ga domobranci dohiteli in z rafalom pobili tudi njega.

Med belogardističnimi napadalci je bilo več domačinov, ki so naslednji dan ponosno razkazovali obleke in opremo padlih. Dovolili so si še to podlost, da so se ustavili pri Kavškovih in materi ubitega Milana voščili novo leto, češ da so ga pospravili in da bodo imeli odslej mir pred njim.

Alojz Bučar, rojen 14. avgusta 1915 v kmečki družini v Stični, je bil od 1942. leta član Terenskega odbora OF Stična, po kapitulaciji Italije pa je postal član Okrožnega odbora OF Stična z dolžnostjo obveščevalca.

Milan Kavšek, rojen 1. oktobra 1926 na Velikem Črnelem, je po končani osnovni šoli ostal doma na očetovi kmetiji. V narodnoosvobodilno vojsko je vstopil po kapitulaciji Italije 1943. leta. Preden je padel, je na Komandi mesta Stična opravljal dolžnost obveščevalca.

Ivan Alič je bil vrtnar v semenarni Sever na Selih pri Radohovi vasi. V narodnoosvobodilno vojsko je vstopil po kapitulaciji Italije leta 1943. Preden je padel, je bil obveščevalec pri okrožju Stična.

Muljava – Spominska plošča z grobovi štirih aktivistov OF

Na pokopališču na Muljavi je spominska plošča z grobovi štirih aktivistov Osvobodilne fronte, ki so jih 30. maja 1942 ustrelili Italijani v Velikem Črnelem.*

Na nagrobni plošči, ki jo je leta 2003 uredila Občina Ivančna Gorica, je napis:

Padli za svobodo

Strnad Franc, 31.7.1879–30.5.1942

Miklavčič Jože, 17.3.1883–30.5.1942

Piškur Jožef, 17.10.1906–30.5.1942

Zaman Anton, 15.6.1909–30.5.1942

Občina Ivančna Gorica, 2003

* Več o njih na strani 158.

Leščevje – Spomenik ustanovitvi Okrožnega odbora OF Stična

V Leščevju pri Muljavi* so »na Kravjeku« odkrili pomnik, posvečen ustanovitvi Okrožnega odbora OF Stična. Spomenik, postavljen na zidani ploščadi, je dvometrski petdelni betonski skulptura v obliki stiliziranega tulipanskega cveta. Med dvojnimi stopnicami na ploščadi sta pritrjeni dve kovinski plošči: simbol Osvobodilne fronte ter posvetilo:

*V tem kraju
je bil 14. 9. 1941
ustanovljen Okrožni
odbor OF Stična*

27. 10. 1979

* na travnatem robu severozahodno ob križišču poti pri cerkvi sv. Janeza Krstnika

Pobudo za odkritje spomenika je dal Svet za ohranjanje in razvijanje revolucionarnih tradicij pri Občinski konferenci SZDL Grosuplje. Načrt zanj je izdelal Janez Lužar mlajši.

14. septembra 1941 so se na tem mestu sešli organizatorji Osvobodilne fronte z območja Stične in Krke. Na sestanku, ki mu je prisostvoval predstavnik Izvršnega odbora OF Slovenije Jože Rus, so izvolili tale Okrožni odbor OF Stična: predsednik Mirko Pušljar, učitelj s Hudega pri Ivančni Gorici, blagajnik Vili Šval, pravnik iz Ivančne Gorice, ter člani Jože Kovačič, trgovski pomočnik iz Stične, Franc Poljanec, kmet iz Gabrovčca, in Franc Zupančič, delavec iz Pristavlje vasi pri Šentvidu pri Stični.

Stiško okrožje je obsegalo okoliše oziroma rajone Višnja Gora, Stična, Šentvid pri Stični, Temenica, Krka in Zagradec.

Stiško okrožje je samostojno delovalo do 18. novembra 1943, ko so ga v Stični združili z okrožjem Grosuplje v Grosupeljsko-Stiško okrožje.

Velike Vrhe – Spomenik padlima komandantu in namestniku komisarja Tomšičeve brigade

Na obrobju vasi Velike Vrhe* stoji pomnik, posvečen v bližini padlima poveljnikoma Tomšičeve brigade. Spomenik, postavljen na kvadraten podstavek, je visok steber, ki ima širši zgornji del, okrašen v stilizirani ornamentiki s srpom in kladivom, ter tridelni stopničasti spodnji del z vklesanim posvetilom:

*Prva slovenska
proletarska
udarna brigada
Toneta Tomšiča*

*Komandant Janez Hlebš-Čiro,
rojen 16. oktobra 1916 v Ljubljani*

*Namestnik politkomisarja brigade Babič Vlado-Lado,
rojen 28. oktobra 1922 v Mariboru*

Padla 4. novembra 1942

Spomenik sta odkrila Skupnost borcev Tomšičeve brigade in Občinski odbor ZZB NOV Grosuplje 2. julija 1980, načrt zanj je izdelal Vladimir Lakovič.

Italijani in belogardisti so presenetili štab Tomšičeve brigade ob prehodu teh krajev in ob tem sta padla komandant in namestnik politkomisarja brigade.

Ivan Hlebš-Čiro, rojen 16. oktobra 1916 v Ljubljani, se je kot poklicni podoficir takoj vključil v narodnoosvobodilni boj. Jeseni 1941 je postal komandant Narodne zaščite v Ljubljani. Član komunistične partije je bil od oktobra 1941. V partizanski vojski je bil namestnik komandanta Dolenjskega odreda, nato namestnik komandanta V. ali Dolenjske grupe odredov – v tej funkciji se je od 5. do 8. julija 1942 udeležil partijske konference na Cinku v Kočevskem rogu – od 26. julija 1942 je bil komandant te grupe, nato pa je postal komandant Prve slovenske proletarske udarne brigade Toneta Tomšiča, ki jo je vodil do smrti.

Vlado Babič-Lado Dolenc se je rodil 29. septembra 1922 v Studencih v Mariboru, bil je sin primorskega pribežnika, dijak tamkajšnje železniške šole. V partizane je vstopil 11. januarja 1942. Pred prihodom v Tomšičevo brigado je bil politični komisar prve čete prvega bataljona Krškega odreda in se je kot delegat udeležil partijske konference na Cinku v Kočevskem rogu. V Tomšičevi brigadi je bil najprej brigadni sekretar SKOJ, od 22. septembra 1942 pa je bil namestnik političnega komisarja brigade.

* na travniku jugovzhodno od vasi, ob cesti v Mevce; najbližja hiša je Velike Vrhe 2a

Padli borci in žrtve fašističnega nasilja iz Krajevne skupnosti Muljava

Bojanji Vrh

Frančišek KASTELIC, rojen 16. novembra 1894 na Bojanjem Vrh, interniranec, umrl 18. decembra 1943 v taborišču Weimar/Buchenwald v Nemčiji, pokopan v Buchenwaldu.

Alojzij MEHLE, rojen 24. marca 1917 v Spodnji Dragi, aktivist OF, ustreljen 10. septembra 1942 na Bojanjem Vrh, pokopan na Muljavi.

Frančišek ZUPANČIČ, rojen 15. oktobra 1907 na Bojanjem Vrh, borec, padel 10. septembra 1942 na Bojanjem Vrh, pokopan na Muljavi.

Leščevo

Franc MIKLAVČIČ, rojen 6. aprila 1905 v Leščevju, borec Levstikove brigade, padel 10. novembra 1943 na Mokrcu, pokopan na Krki.

Milan MIKLAVČIČ, rojen leta 1910 v Leščevju, borec Levstikove brigade, padel novembra 1943 pri Škofljici.

Anton NADRAH, rojen 16. februarja 1919 v Leščevju, borec Levstikove brigade, padel 2. oktobra 1943 na Lavrici, pokopan v Leščevju pri cerkvi Sv. Janeza.

Male Kmpolje

Pavlina ŽELEZNIKAR, rojena 8. marca 1934 v Malih Kmpoljah, ustreljena 1. novembra 1943 v Velikih Kmpoljah, pokopana na Muljavi.

Male Vrhe

Franc ERJAVEC, rojen 6. septembra 1899 v Zgornji Dragi, umrl 2. decembra 1942 na Rabu, pokopan na Rabu.

Alojzij HOČEVAR, rojen 16. februarja 1926 na Malih Vrheh, borec Levstikove brigade, padel 10. novembra 1943 na Mokrcu, pokopan na Krki.

Jožef KOŽELJ, rojen 19. oktobra 1925 na Malih Vrheh, borec Levstikove brigade, padel 10. novembra 1943 na Mokrcu.

Filip MIKLAVČIČ, rojen 7. marca 1905 na Malih Vrheh, borec Levstikove brigade, padel 10. novembra 1943 na Mokrcu.

Milan PODRŽAJ, rojen 3. septembra 1925 na Malih Vrheh, padel 10. novembra 1943 na Mokrcu, pokopan na Krki.

Jožef TEKAVEC, rojen 18. novembra 1925 na Malih Vrheh, borec, padel 29. oktobra 1943 v Podhosti/Podturnu pri Dolenjskih toplicah, pokopan na Krki.

Mevce

Alojz KOŽELJ, rojen 9. januarja 1913 v Mevcah, interniranec, umrl 16. januarja 1943 v taborišču Renicci v Italiji, pokopan v Renicciju.

Muljava

Ciril BREGAR, rojen 9. junija 1922 na Muljavi, član Rajonskega odbora OF Muljava, ustreljen 11. julija 1942 na Grintovcu (pri Zagradcu), pokopan na Muljavi.

Peter HOČEVAR, rojen 28. junija 1927 na Muljavi, borec Ljubljanske brigade, padel 26. junija 1944 na Jordankalu, pokopan v Dobrniču.

Frančiška RUPNIK, rojena 6. aprila 1913 na Muljavi, ustreljena 16. julija 1944 na Glogovici, pokopana v Šentvidu pri Stični.

Štefan ŠEMROV, rojen 15. novembra 1921 na Muljavi, borec Prešernove brigade, padel 8. decembra 1944 v Zgornji Besnici, pokopan na Muljavi.

Leopold VIDMAR, rojen 1. aprila 1916 na Muljavi, interniranec, umrl 19. januarja 1945 v taborišču Gusen/Mauthausen v Avstriji, pokopan v Mauthausnu.

Oslica

Alojzij ERJAVEC, rojen 11. oktobra 1923 na Oslici, borec Cankarjeve brigade, padel 18. januarja 1945 v Malih Lesah, pokopan na Krki.

Avgust ERJAVEC, rojen 4. marca 1914 na Oslici, aktivist OF, na prevaro prijet septembra 1942, nato kot talec ustreljen 6. decembra 1942 v Gramozni jami v Ljubljani, pokopan na Žalah v Ljubljani.

Evgen ERJAVEC, rojen 10. januarja 1926 na Oslici, interniranec, umrl 5. maja 1945 v taborišču Buchenwald v Nemčiji, pokopan v Buchenwaldu.

Anton GODEC, rojen leta 1937 na Oslici, ubit od ročne granate 15. junija 1944 na Oslici.

Jože GODEC, rojen leta 1936 na Oslici, ubit od nemške bombe 15. junija 1944 na Oslici.

Jožef GODEC, rojen 18. aprila 1907 na Oslici, ubit od mine 15. junija 1944 na Oslici, pokopan v Leščevju na pokopališču Podbenek.

Ludvik GODEC, rojen 18. avgusta 1911 na Oslici, aktivist OF, ustreljen 29. marca 1943 v Gramozni jami v Ljubljani, pokopan na Žalah v Ljubljani.

Jožef KADUNC, rojen 9. marca 1922 na Oslici, sekretar mladine, ustreljen 9. januarja 1944 v Kovorju, pokopan v Begunjah.

Anton ZAJC, rojen leta 1923 na Oslici, borec II. grupe odredov, padel aprila 1942 na Kremenjku.

Potok pri Muljavi

Ciril HOČEVAR, rojen 23. septembra 1915 v Potoku pri Muljavi, borec II. grupe odredov, padel 11. novembra 1942 na Krvavcu.

Jože KUTNAR, rojen 19. marca 1885 v Potoku pri Muljavi, interniranec, umrl 6. maja 1943 v taborišču na Rabu, pokopan na Rabu.

Pomniki NOB v občini Ivančna Gorica

Ludovik KUTNAR, rojen 27. avgusta 1917 v Potoku pri Muljavi, borec Dvanajste brigade, padel 5. junija 1944 na Žičnem vrhu nad Potokom, pokopan na Krki.

Sušica

Franc GNIDOVEC, rojen 7. februarja 1906 na Sušici, borec Cankarjeve brigade, padel 7. novembra 1943 pod Mokrcem, pokopan na Krki.

Franc MAVSAR, rojen 17. marca 1905 na Sušici, borec Cankarjeve brigade, padel 5. novembra 1943 pri Stružnici.

Franc SADAR, rojen 2. junija 1901 na Sušici, borec Levstikove brigade, padel 12. avgusta 1944 v Podbukovju (pri Krki), pokopan na Krki.

Jože SADAR, rojen 22. decembra 1920 na Sušici, borec Gubčeve brigade, padel 22. oktobra 1943 na Trški gori, pokopan v Ždinji vasi.

Velike Vrhe

Anton ŠUŠTERŠIČ, rojen leta 1911 na Velikih Vrheh, ustreljen avgusta 1942 v Višnji Gori.

France ŠUŠTERŠIČ, rojen 17. septembra 1926 na Velikih Vrheh, borec Cankarjeve brigade, padel 10. novembra 1943 na Mokrcu, pokopan na Krki.

Jožef ŠUŠTERŠIČ, rojen 24. aprila 1924 na Velikih Vrheh, borec Levstikove brigade, padel 15. septembra 1943, pokopan na Krki.

Jožefa ŠUŠTERŠIČ, rojena 5. maja 1919 na Velikih Vrheh, aktivistka OF, zverinsko ubita 4. maja 1944 na Sušici, pokopana na Krki.

Jože VODIČAR, rojen leta 1905 na Velikih Vrheh, interniranec, umrl 7. januarja 1943 v taborišču na Rabu, pokopan na Rabu.

Krajevna skupnost STIČNA

Stična – Spomenik padlim borcem in žrtvam fašističnega nasilja

Ob križišču cest sredi Stične, nasproti samostana*, stoji pomnik, posvečen padlim med narodnoosvobodilnim bojem iz tega kraja in njegove okolice. Spomenik je štiristrani marmornati obelisk, ki stoji na stopničastem podstavku na sredi z verigo obdane ploščadi, na vrhu pa ima

* nasproti hišne številke Stična 27a

reliefno peterokrako zvezdo. Vanj je vklesan posvetilni napis z imeni padlih borcev in drugih žrtev fašističnega nasilja:

*Žrtvam
za našo
svobodo
1941–1945*

*Brez vas, tovariši,
gremo naprej,
a žrtev vaša
pot nam razsvetljuje.*

*Zato živite,
nihče ne umre,
kdor za svobodo
se žrtvuje.*

Padli borci

IZ STIČNE

*Kovačič Jože
Mak Franc
Gabrijel Ludvik
Zupanc Oskar
Podlogar Ljubo
Bregar Leopold
Lavrič Franc
Šerek Alojz
Bučar Alojz
Rus Friderik
Bučar Anton
Miglič Jože
Zorec Alojz
Hauptman Andrej
Oblak Ludvik
Kastelic Jože
Kavšek Milan
Smrekar Jože
Okoren Franc*

IZ VIRA

Hrast Edvard

Hrast Edi

Strmole Miha

Strmole Franc

Kovačič Stane

*Zadel Stane**

Kastelic Slavko

Fatur Francka

Šajn Anton

Šajn Franc

IZ GABRJA

Rome Rudolf

S PRISTAVE – VELIKE DOBRAVE

Plankar Albin

Plankar Ivan

Čož Ivan

Gros Jože

IZ METNAJA – GORIČICE

Kastelic Matija

Miglič Ivan

Kavšek Jože

Genorija Janez

Perovšek Alojz

Miglič Albin

IZ GABRJA

Lampret Avguštin

Podobnik Silvester

Janežič Štefan

Struna Avguštin

Šivec Vilko

Rome Jože

* Stane Zadel je padel kot pripadnik domobranske enote.

S POLJAN

Grčman Jože

Janežič Jože

IZ MEKINJ

Jerič Jože

Miglič Rudolf

IZ OSREDKA

Berčun Franc

Žrtve fašističnega terorja

Hrast Vera

Hauptman Miha

Bučar Jože

Škufca Anton

IZ VIRA

Hrast Albin

Janežič Jože

Kovačič Franc

Strmole Miha

Retar Marija

Kovačič Draga

IZ MEKINJ

Zajc Anton

IZ GABRJA

Lampret Jože

Pajk Alojz

IZ METNAJA

Okorn Jožefa

Pobudo za postavitev spomenika je dal Krajevni odbor ZB NOV Stična, projektant je bil Marko Zupančič, napis pa so si zamislili na Občinskem odboru ZB NOV Ivančna Gorica; odkrili so ga avgusta 1951.

Julija 1941 sta v Stični že delovala celica komunistične partije in terenski odbor OF, katerega predsednik je bil poglavitni organizator Osvobodilne fronte v teh krajih Jože Kovačič. Terenske odbore OF so kmalu ustanovili še na Veliki Dobravi in Pristavi nad Stično, v Mekinjah nad Stično in na Viru pri Stični, tako da so sredi jeseni 1941 že mogli oblikovati Rajonski odbor OF Stična s predsednikom Jožetom Šemetom, ker je Jože Kovačič pred tem odšel v partizane. Spomladi 1942 so začeli delovati terenski odbori OF še na Mali Goričici in v Metnaju, na Poljanah pri Stični, v Štorovju in Mali Dobravi.

Sredi aprila 1942 je odšla s stiškega območja prva večja skupina sedemnajstih fantov v partizane. Zato so Italijani v Stični, Pristavi in Viru požgali sedem domačij ter odvedli več ljudi v internacijo, partizani pa so kaznovali nekatere narodne izdajalce z ustrelitvijo.

V začetku septembra 1942 je tudi to območje zajela italijanska ofenziva. Okupator je s pomočjo domačih izdajalcev uspel prestrašiti ljudi, mnoge sodelavce Osvobodilne fronte pa so odpeljali v internacijo. Oktobra 1942 so ustanovili belogardistično postojanko v stiškem samostanu in v hiši zdravnika Fedrana na Hudem.

V noči z 8. na 9. september 1943 so italijanski okupatorji odšli iz Stične in iz drugih postojank tega območja. Rajonski odbor OF Stična je pod vodstvom sekretarja Karla Urbančiča 11. septembra 1943 prevzel oblast in se vselil v občinske prostore v Stični.

Življenjske razmere so se normalizirale; v Stični je delovala šola, odbori OF po vaseh so skrbeli za obdelavo polj, pomagali pri obnovi požganih domov, zbirali živež za potrebe narodnoosvobodilne vojske in opravljali druge naloge. Nemška ofenziva, ki je zajela te kraje 1. novembra 1943, je le začasno prekinila delo organov nove ljudske oblasti.

V drugi polovici leta 1944 pa se je okupatorjev pritisk na tem območju povečal. Proti koncu leta se je v Stični naselil Meničaninov udarni domobranski bataljon, ki je odtlej pogosto vpadal na osvobojeno partizansko ozemlje, hkrati pa strahoval prebivalce. Spet so padale nedolžne žrtve med privrženci Osvobodilne fronte, tokrat predvsem pod streli Črne roke.

Partizanske enote so večkrat napadle sovražno postojanko v Stični, vendar zaradi njene utrjenosti v stiškem samostanu brezuspešno.

Stična – Spomenik znanim in neznanim padlim borcem ter talcem in žrtvam fašističnega nasilja

Še en pomnik v Stični, posvečen padlim borcem in žrtvam fašističnega nasilja, je spomenik na stiškem pokopališču*, ki nosi ta napis:

V spomin

51 padlim borcem NOV 1941–1945,

med njimi narodna heroja

Jože Kovačič

Grajzar Franc-Albin,

*15 talcem in žrtvam fašističnega
nasilja,*

20 neznanim borcem

Krajevna organizacija ZB Stična

Prav tako ga je postavil Krajevni odbor ZB NOV Stična, ki je tudi avtor napisa; načrt zanj je izdelal Projektivni biro Ljubljana, odkrili pa so ga 1. novembra 1959.

* v desnem spodnjem kotu pokopališča pri stranskem vhodu

Stična – Spominska plošča, kip in skulptura, posvečeni narodnemu heroju Jožetu Kovačiču

V Stični, na hiši št. 61, sta pritrjena doprnski kip Jožeta Kovačiča* in marmorna plošča z napisom:

*Tu se je rodil in živel
narodni heroj
Jože Kovačič
1916–1942*

*Za svobodo slovenskega naroda
padel na Jančah*

Spominsko ploščo je postavil Krajevni odbor ZB NOV Stična, ki je tudi oblikoval besedilo. Ploščo so odkrili 6. junija 1958, doprnski kip pa je bil nameščen leta 2003.

Pred Kovačičevo rojstno hišo so se domačini svojemu pogumnemu rojaku oddolžili še s postavitvijo tri in pol metra visoke lesene skulpture**.

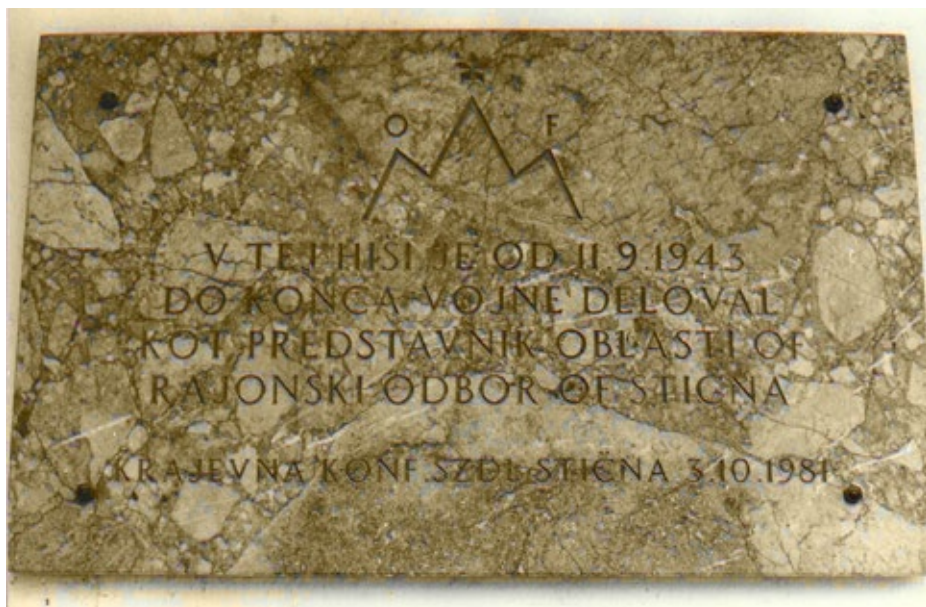
* Več o njem na strani 146.

** Skulptura stoji na namensko urejenem prostoru zahodno od Kovačičeve rojstne hiše. Do spomenika je urejena pot po kamnitih pranih ploščah.

Rezljana skulptura iz hrastovega debla, ki stoji na nizkem betonskem podstavku, predstavlja skupino partizanov Stiške čete s komandirjem Jožetom Kovačičem.

Skulpturo je na pobudo Krajevnega odbora ZB NOV Stična izdelal kipar naivec Peter Jovanovič, odkrili pa so jo 28. oktobra 1979.

Stična – Spominska plošča delovanju Rajonskega odbora OF Stična

Na hiši št. 1 v Stični je bila vzdana spominska plošča s tem napisom:

*V tej hiši je od 11. 9. 1943
do konca vojne deloval
kot predstavnik oblasti OF
Rajonski odbor OF Stična.*

Krajevna konferenca SZDL Stična
3. 10. 1981

Napis je prispeval domicilni odbor aktivistov OF bivšega grosupeljsko-stiškega okrožja.

V začetku meseca avgusta 1943 je bil na pobudo Okrožnega odbora OF Stična v gozdu pri Bernardu nad Stično sestanek aktivistov Oslobojilne fronte s tega območja, na katerem so obnovili Rajonski odbor OF Stična.

Po kapitulaciji Italije, 11. septembra 1943, se je rajonski odbor vselil v občinsko hišo v Stični in tu deloval kot predstavnik oblasti do pomladi 1944.

Od takratnih odborikov sta padla Lojze Šerek in Lojze Zorec.

Stična – Spominska plošča sedežu vodstva stiškega okrožja

Na nekdanjem samostanskem marofu v Stični* je pritrjena spominska plošča, posvečena stiškim okrožnim vodstvom med narodnoosvobodilnim bojem. Pravokotna plošča iz glajenega tonalita ima vklesan simbol s Triglavom in peterokrako zvezdo ter napis:

* sredi poti med Ivančno Gorico in Stično na levi strani cestišča, dobrih sto metrov od odcepa, na naslovu Stična 1b

*V tej hiši so po kapitulaciji
fašistične Italije septembra 1943 delovala
okrožna vodstva Osvobodilne fronte slovenskega
naroda, Komunistične partije, Mladine
in Slovenske protifašistične ženske zveze ter
usmerjala delovanje političnih organizacij
stiškega okrožja. Tu je delovala tudi Okrožna
komisija Varnostno obveščevalne službe.*

*20. 9. 1943 je bila tukaj okrožna partijska
konferenca in posvetovanje aktivistov
Osvobodilne fronte.*

*V spomin na osvobodilni boj
je to ploščo vgradila delovna
organizacija Ljubljanskih
mlekarn TOZD Stična
25. 4. 1984*

Besedilo na plošči je prispeval njen pobudnik, Domicilni odbor aktivistov OF nekdanjega grosupeljsko-stiškega okrožja, ki je bil tudi njen pobudnik.

Gabrje pri Stični – Spominska plošča Silvestru Podobniku-Silvu

Na Podobnikovi-Plankarjevi hiši v Gabrju 14 pri Stični je spominska plošča, posvečena Silvestru Podobniku. Na pravokotni plošči iz svetlosivega naravnega kamna, pritrjeni na obcestni strani hiše, je vklesan napis:

*V tej hiši se je leta 1923
rodil*

Silvester Podobnik-Silvo

*V letih 1941–1945 je delal
v okrožnih komitejih
SKOJ in KPS Stična,
Celje in Celovec. Padel je
v boju proti fašizmu
na Koroškem.*

29. 5. 1965

ZB NOV Stična

Avtor napisa je Domicilni odbor aktivistov okrožja Grosuplje – Stična. Ploščo so odkrili 1965. leta.

Silvester Podobnik je bil v Stični vključen v delo Osvobodilne fronte med mladimi. Po kapitulaciji Italije 1943 je opustil študij v Ljubljani in se povsem posvetil temu delu. Kmalu je postal predsednik mladine stiškega okrožja, član okrožnega komiteja SKOJ in okrožnega odbora OF. Pri krepitvi kadrov na Štajerskem so ga premestili v celjsko okrožje, kmalu nato pa v okraj Celovec na Koroškem. Tam je leta 1945 padel zadet iz sovražne zasede.

Vir pri Stični – Spominska plošča revolucionarjem Hrastom

Na stari rojstni hiši Hrastove družine* na Viru pri Stični je bila vzdana spominska plošča iz belega marmorja z naslednjim napisom:

* Na mestu stare hiše sedaj stoji nova hiša, pred katero bo lastnik umestil spominsko ploščo.

*V tej hiši
so živeli
revolucionarji
Edvard, Edi in Albin
Hrast, ki so med
NOV padli
v borbi za svobodo.*

Ob 20-letnici osvoboditve
ZB NOV Stična

Odkrili so jo 4. junija 1965.

Vsi trije bratje Hrast – Albin, France in Edvard – so v prvi svetovni vojni kot avstroogrski vojaki prišli v rusko vojno ujetništvo. Domov so se vrnili prežeti z duhom oktobrske revolucije. Zlasti Albin je postal ognjevit agitator komunističnih idej.

Albin Hrast, rojen 1. marca 1889, se je izučil za kleparja. Takoj po vrnitvi iz ujetništva se je vključil v delo Jugoslovanske socialnodemokratske stranke in s svojim vplivom dosegel, da je odbor te stranke iz Šentvida pri Stični 18. julija 1920 pristopil h Komunistični stranki Jugoslavije. Leta 1924 je bil Albin delegat stiško-šentviškega okoliša na prvi kmečki konferenci (komunistov) v Ljubljani.

Albin Hrast se je uveljavil tudi kot raziskovalec in zbiratelj starin. Na znanih ilirsko-keltskih gomilah pri Stični je izkopal številne dragocene predmete in jih odprodal Ljubljanskemu muzeju.

Zaradi izdajstva so Italijani aprila 1942 Hrastov dom požgali, družino pa odpeljali v internacijo. Albina so odpeljali v taborišče pri Padovi, kjer je bil ujetnik s številko 257. Ko je zbolel, so ga prepeljali v bolnišnico, kjer je 27. aprila 1943 umrl.

Edvard Hrast se je rodil 6. septembra 1895. Po okupaciji dežele se je takoj vključil v delo Osvobodilne fronte. Spomladi 1942 se je s sinom Edijem pridružil partizanom II. ali Štajerske grupe odredov, med katerimi je bil najstarejši. Padel je 21. maja 1942 v boju z Nemci pri Jančah.

Tudi **Edi Hrast** je padel že 22. avgusta 1942 pod streli italijanskega vojaka v bližini domačega kraja.

Padli borci in žrtve fašističnega nasilja iz Krajevne skupnosti Stična

Gabrje pri Stični

Mihael BRČAN, rojen 27. julija 1926 v Spodnji Dragi, borec, padel 18. oktobra 1943 v Leskovcu v Podborštu.

Štefan JANEŽIČ, rojen 25. decembra 1922 v Gabrju pri Stični, borec Cankarjeve brigade, padel 2. februarja 1944 v Radatovičih na Hrvaškem, pokopan v Radatovičih.

Avguštin LAMPRET, rojen 18. septembra 1924 v Gabrju pri Stični, telefonist Dolenjskega vojnega področja, padel 18. januarja 1945 v Malih Lesah, pokopan v Stični.

Jože LAMPRET, rojen 21. marca 1890 v Gabrju pri Stični, interniranec, umrl 2. februarja 1945 v taborišču Dachau v Nemčiji, pokopan v Dachauu.

Alojz PAJK, rojen 14. junija 1879 v Gabrju pri Stični, interniranec, umrl 5. decembra 1942 v taborišču na Rabu, pokopan na Rabu.

Silvester PODOBNIK-Silvo, rojen 22. novembra 1923 v Gabrju pri Stični, aktivist OF, padel leta 1945 v Celovcu.

Jože ROME, rojen 9. aprila 1920 v Gabrju pri Stični, borec, padel 2. decembra 1943 pri Podturnu, pokopan v Podturnu.

Rudolf ROME, rojen 15. aprila 1913 v Gabrju pri Stični, borec, padel 11. novembra 1944 pri Rakitnici, pokopan na Rakitnici.

Jože SMREKAR, rojen 21. decembra 1922 v Ljubljani, borec Dvanajste brigade, padel 31. marca 1944 na Lavrici, pokopan v Stični.

Avguštin STRUNA, rojen 10. julija 1927 v Gabrju pri Stični, borec, padel junija 1944 pri Mirni Peči.

Viljem ŠIVEC, rojen 25. junija 1920 v Gabrju pri Stični, borec Cankarjeve brigade, umrl 27. oktobra 1943 v partizanski bolnišnici na Pugledu, ko so jo zažgali Nemci, pokopan na Pugledu.

Stična

Leopold BREGAR-Polde, rojen 9. oktobra 1910 v Stični, borec Ljubljanske brigade, padel 12. marca 1944 pri Velikih Laščah, pokopan v Stični.

Alojzij BUČAR, rojen 14. avgusta 1915 v Stični, član Gospodarske komisije rajona OF Stična, padel 29. decembra 1944 pod »Slemen« pri Muljavi, pokopan na Muljavi.

Anton BUČAR, rojen 11. januarja 1910 v Stični, član Rajonskega odbora OF Stična, ustreljen 18. januarja 1945 v Malih Lesah, pokopan na Krki.

Jožef BUČAR, rojen 18. novembra 1907 v Stični, ustreljen 6. junija 1944 v gozdu nad Ivančno Gorico.

Ludovik GABRIJEL, rojen 10. maja 1904 na Hribu (pri Trebnjem), borec Komande mesta Trebnje, ustreljen 6. junija 1944 v Stični, pokopan v Stični.

Andrej HAUPTMAN, rojen 10. novembra 1895 v Stični, aktivist Rajonskega odbora OF Stična, padel 18. januarja 1945 v Malih Lesah, pokopan v Stični.

Miha HAUPTMAN, rojen 19. septembra 1919 v Stični, interniranec, umrl 25. novembra 1942 v taborišču na Rabu, pokopan na Rabu.

Vera HRAST, rojena 15. avgusta 1920 v Rusiji, ustreljena 30. junija 1944 v Stični, pokopana v Stični.

Janez KASTELIC, rojen 6. januarja 1926 v Petrušnji vasi, borec Dolenjskega odreda, padel 2. januarja 1944 na Polici, pokopan v Šentvidu pri Stični.

Jožef KOVAČIČ (narodni heroj), rojen 26. novembra 1916 v Stični, borec II. grupe odredov, padel 24. maja 1942 na Jančah, pokopan v Stični.

Franc MAK, rojen 20. julija 1904 v Stični, borec Cankarjeve brigade, padel 1. novembra 1943 na Ilovi Gori, pokopan v Stični.

Danilo MILIČ, rojen 21. decembra 1912 v Trstu, borec XIV. divizije, padel 31. marca 1944 v Plešivcu (pri Velenju).

Franc NOVAK, rojen 18. novembra 1892 v Zaborštu pri Šentvidu, interniranec, umrl oktobra 1943 v taborišču Renicci/Arezzo v Italiji, pokopan v Renicciju.

Ludvik OBLAK, rojen v Gorenji Trebuši, borec, padel leta 1944 v Trnovskem gozdu.

Ljubo PODLOGAR, rojen leta 1924 v Trebnjem, borec, padel leta 1945 v Trebnjem.

Ivan ROME, rojen 14. januarja 1897 na Selih pri Dobu, ubit na Škofljici 13. decembra 1943, pokopan v Stični.

Friderik RUS, rojen 12. januarja 1904 v Gradcu v Avstriji, borec, padel 15. julija 1944 v Veliki Loki, pokopan v Stični.

Alojzij ŠEREK, rojen 8. junija 1915 v Stični, borec, padel 25. marca 1945 v Strugah, pokopan v Stični.

Anton ŠKUFGA, rojen 1. decembra 1899 na Veliki Dobravi, interniranec, umrl 24. decembra 1942 v taborišču na Rabu, pokopan na Rabu.

Alojz ZOREC, rojen 27. decembra 1924 v Stični, član Rajonskega odbora OF Stična, ustreljen 31. julija 1943 v Dečji vasi pri Zagradcu.

Oskar ZUPANC, rojen 17. oktobra 1924 v Cerknici, borec, umrl 10. decembra 1943 v partizanski bolnišnici Vinica v Kočevskem rogu.

Vir pri Stični

Frančiška FATUR, rojena 13. oktobra 1923 na Viru pri Stični, padla kot bataljonska bolničarka Gubčeve brigade 20. maja 1944 pri Mirni Peči, pokopana v Poljanah pri Mirni Peči.

Albin HRAST, rojen 1. marca 1889 na Viru pri Stični, interniranec, umrl 27. aprila 1943 v taborišču Padova v Italiji, pokopan v Padovi.

Edvard HRAST, rojen 6. septembra 1895 na Viru pri Stični, borec II. grupe odredov, padel 21. maja 1942 pri Jančah, pokopan v Stični.

Edvard HRAST, rojen 6. julija 1923 na Viru pri Stični, borec II. grupe odredov, padel 22. avgusta 1942 v Pristavlji vasi, pokopan v Stični.

Pomniki NOB v občini Ivančna Gorica

Slavko KASTELIC, rojen 10. septembra 1922 na Trebežu, borec II. grupe odredov, padel 26. maja 1942 v Besnici.

Dragica KOVAČIČ, rojena 6. februarja 1928 na Viru pri Stični, interniranka, umrla na poti iz internacije 10. avgusta 1945 na Madžarskem.

Franc KOVAČIČ, rojen 3. aprila 1887 na Viru pri Stični, interniranec, umrl 7. februarja 1943 v taborišču Chiesanuova/Padova v Italiji, pokopan v Chiesanuovi.

Stane KOVAČIČ, rojen 14. oktobra 1923 na Viru pri Stični, borec II. grupe odredov, padel 18. aprila 1942 na Medvedjeku, pokopan v Trebnjem.

Marija RETAR, rojena 3. marca 1907 v Trstu, aktivistka OF, ustreljena 4. julija 1944 v Podsmreki pri Višnji Gori, pokopana v Stični.

Frančišek STRMOLE, rojen 5. februarja 1927 na Viru pri Stični, borec VDV brigade, padel 20. oktobra 1944 med Visejcem in Plešivico, pokopan v Stični.

Miha STRMOLE, rojen 30. septembra 1920 na Viru pri Stični, borec II. grupe odredov, padel 26. avgusta 1942 v Dobrovi na Gorenjskem.

Mihael STRMOLE, rojen 1. oktobra 1876 na Viru pri Stični, interniranec, umrl 25. novembra 1942 v taborišču Chiesanuova/Padova v Italiji, pokopan v Chiesanuovi.

Krajevna skupnost ŠENTVID PRI STIČNI

Šentvid pri Stični – Spomenik padlim borcem,
aktivistom in žrtvam fašističnega nasilja

Pred vhodom na pokopališče v Šentvidu pri Stični* stoji pomnik, posvečen vsem padlim borcem, aktivistom in žrtvam fašističnega nasilja Šentvida in okolice med leti 1941 in 1945. Spomenik, ki stoji na ozeleljeni površini, obdani s kamnitimi robniki, je visok kvader iz sivega

* pod pokopališkim zidom, ob stopnišču k cerkvi svetega Vida

podpeškega kamna z zglajeno sprednjo ploskvijo, na kateri so z zlatimi črkami zapisani verzi Otona Župančiča:

*Žrtvam NOV
1941–1945*

*Domovina je ena,
nam vsem dodeljena.*

*Bodočnost je vera,
kdor zanjo umira,
se dviga v življenje,
ko pade v smrt.*

Pobudo za postavitve je dal Krajevni odbor ZB NOV Šentvid pri Stični, odkrili pa so ga 25. junija 1970.

Sredi meseca julija 1941 je bil v Štojevem lazju pri zaselku Griže sestanek prvih organizatorjev Osvobodilne fronte iz šentviškega okoliša. Še istega meseca so le-ti organizirali terenske odbore, meseca decembra 1941 pa oblikovali Rajonski odbor OF Šentvid, ki ga je vodil Franc Zupančič, sicer tudi član Okrožnega odbora OF Stična. Ustanovljeni so bili terenski odbori OF v Pristavlji vasi, Petrušnji vasi, na Farškem Kalu, Radohovi vasi in nato še v Pecah, Glogovici, Šentpavlu na Dolenjskem, Češnjicah in Dobu.

V Debelem hribu nad Temenico je bila 17. avgusta 1941 ustanovljena Stiška partizanska četa; kot prvi domačin se ji je priključil Milan Mahne iz Pungerta pri Temenici. Skupina te čete je v noči na 2. september 1941 nad vasjo Breg iz zasede napadla italijansko vojaško patruljo pri pregledu železniške proge ter ubila sovražnega vojaka in oficirja. Ta prvi uspešni partizanski napad proti italijanskemu okupatorju v Sloveniji je odmeval daleč naokoli. Po tej akciji so Italijani aretirali številne domačine in kot povračilni ukrep uvedli smrtno kazen v Ljubljanski pokrajini.

Po veliki italijanski ofenzivi poleti in jeseni 1942, ko so se številne okupacijske enote valile prek vasi, so za seboj puščale požgane domove, pobite aktiviste in privržence Osvobodilne fronte, z njimi so napolnile zapore in koncentracijska taborišča.

Takoj po ofenzivi so nekateri kmečki veljaki ob sodelovanju duhovščine iz Šentvida ustanovili belogardistične postojanke na Primskovem, v Temenici (pri Mačku) in v Dolenji vasi pri Temenici (pri Španu).

V začetku leta 1943 so tri slovenske partizanske brigade napadle in razpršile belogardiste iz teh postojank. Ob neuspelem napadu brigad takoj zatem na italijansko postojanko v Šentvidu je zgorela Lavričeva tovarna usnja.

Po kapitulaciji Italije se je Rajonski odbor OF Šentvid 9. septembra 1943 vselil v hišo bivše orožniške postaje. Tam je deloval do konca leta 1944, ko se je moral spet umakniti zaradi obnovljene okupatorske postojanke v Šentvidu.

Šentvid pri Stični – Spominska plošča organizatorju OF Antonu Zadelju

Na pobudo Krajevnega odbora ZB NOV so odkrili leta 1970 na pročelju hiše v Šentvidu pri Stični 9, pri Svetem Roku, spominsko ploščo s tem napisom:

*V tej hiši je aktivno
sodeloval za NOB
Zadelj Anton.*

Anton Zadelj, po domače Vencelj Tone, se je rodil 16. septembra 1908 v tej hiši. Izučil se je za krojača. Že leta 1939 je postal član Komunistične partije Jugoslavije v Ljubljani v Domu slepih.

Čeprav močno bolan na očeh, je bil med prvimi organizatorji osvobodilnega gibanja v Šentvidu in okolici. Italijani so ga 9. septembra 1942 odpeljali v internacijo na Rab, odkoder se je vrnil po kapitulaciji Italije. Po vrnitvi se je zdravil v Ljubljani. Po povratku z zdravljenja 14. aprila 1945 so ga domala slepega zgrabili pobesneli domobranci iz Šentvida, ga mučili ter 20. aprila nekje pri Žužemberku ubili.

Šentvid pri Stični – Nagrobne spominske plošče trem borcem

Na pokopališču v Šentvidu pri Stični so nad tremi grobovi vzdane v pokopališki zid spominske plošče, vse tri na pobudo tamkajšnjega Krajevnega odbora ZB NOV. Dve so odkrili 1. maja 1962. Na eni* je napis:

*Prvoborec NOB
Mayer Vili-Martin
26. 8. 1941***

* desno od vhoda ob zidu, 13. grob

** Pravilno je 26. 12. 1941.

Na drugi plošči piše:

Prvoborec NOB
Skubic Franc-Krjavelj
14. 12. 1913–11. 4. 1959

Vili Mayer-Martin, rojen 6. marca 1913 v Ljubljani, trgovski pomočnik, je vstopil avgusta 1941 v Stiško partizansko četo, ki so jo 15. decembra tega leta vključili v Drugi Štajerski bataljon. Na Štefanovo, 26. decembra, je patrulja italijanskega 14. minometnega bataljona iz Šentvida pri Stični v Mišjem dolu pod Primskovim naletela na oskrbovalno skupino partizanskega bataljona, ki je bila pod vodstvom intendanta Martina na poti v Čemžetov mlin. Pod sovražnimi streli sta padla intendant Martin in še en borec, ti streli pa so hkrati opozorili partizanski bataljon na Primskovem, da je pravočasno zasedel položaje in sovražnika odbil.

Franc Skubic-Krjavelj iz Petrušnje vasi blizu Šentvida pri Stični, rojen 14. decembra 1914, je delal na domači kmetiji. Takoj leta 1941 se je opredelil za Osvobodilno fronto, aprila 1942 pa je odšel z dvema sovaščanoma Poldetom Štrempfljem in Jožetom Dremljem, prav tako vnetima aktivistoma Osvobodilne fronte, v partizane, v II. grupo odredov. Nazadnje je bil v zaščitni enoti političnega vodstva narodnoosvobodilnega boja Slovenije. Bil je nosilec partizanske spomenice 1941 in drugih odlikovanj. Umrli je 11. aprila 1959.

Na tretji plošči*, ki so jo odkrili 26. julija 1970, pa je vklesan napis:

BOREC NOB
Šturm Ignac
22. 7. 1906–8. 3. 1945

Do kapitulacije Italije septembra 1943 je bil **Ignac Šturm** orožnik v Šentvidu pri Stični, nakar je stopil v Dolenjski partizanski odred, zatem pa je bil v Ljubljanski brigadi. Ob napadu na sovražno postojanko Šentvid pri Stični 8. marca 1945 je padel na Lučarjevem Kalu; tam so ga pokopali, po vojni pa prenesli na pokopališče v Šentvidu.

* ob severni strani cerkve, drugi grob

Radohova vas – Spomenik prvim talcem z grobnico padlih borcev in aktivistov OF

Pri Radohovi vasi, ob cesti proti Šentpavlu na Dolenjskem*, stoji spomenik iz naravnega kraškega kamna – kip talca z grobnico, ki sta posvečena padlim talcem ter borcem in aktivistom OF iz tega okoliša. Ob kamnitem kipu talca z zvezanimi rokami je na eni strani deblo hruške, kjer je bilo leta 1942 ustreljenih šest talcev, na drugi strani pa ploščad z grobnico. Pomnik obdaja kovinska in zidana ograja, na kateri je za kipom in grobnico pet napisnih plošč.

Napis levo od kipa, posvečen padlim talcem, nam pove:

*Na tem mestu so
bili ustreljeni
prvi talci dne
28. 4. 1942*

*Majcen Ivan, Mokronog**
Šlajpah Franc, Mokronog****

* ob poti iz Radohove vasi, 250 metrov severno od glavne ceste iz Ivančne Gorice proti dolini Temenice – odcep za Šentpavel

** Janez Blaž Majcen, rojen 23. junija 1920 v Mokronogu, pokopan v Mokronogu.

*** Franc Jožef Šlajpah, rojen 4. oktobra 1918 v Mokronogu, pokopan v Mokronogu.

*Kodrič Franc, Mokronog**
*Kramar Janez, Tržišče***
*Tatalović Niko, Ljubljana****
Klemenčič, Ljubljana

Spomenik prvim šestim talcem je postavil Občinski odbor ZB NOV Trebnje; slovesna otvoritev spomenika s kipom, ki je delo akademskega kiparja Stojana Batiča, je bila 26. aprila 1946.

Na tem mestu so 28. aprila 1942 Italijani ustrelili prvih šest talcev v tako imenovani Ljubljanski pokrajini na podlagi objavljenega razglasa o tem pred štirimi dnevi.

Ko je enota II. grupe odredov v noči na 26. april 1942 pri Radohovi vasi napadla vojaški vlak, sta bila pri tem dva italijanska vojaka ubita. Okupatorske oblasti so ta napad izkoristile kot povod za maščevanje. Iz novomeških zaporov so pripeljali 27. aprila 1942 v Trebnje šest aktivistov Osvobodilne fronte, ki so jih izbrali za talce. Naslednjega dne so jih s posebno zastraženim oklopnim vlakom prepeljali v Radohovo vas in jih ustrelili pod veliko hruško, ki so jo prej daleč naokrog močno zastražili.

Na pobudo Krajevnega odbora ZB NOV Šentvid pri Stični so pri spomeniku uredili še grobnico za padle borce in aktiviste Osvobodilne fronte s tega območja – kot tudi za 74 neznanih borcev, padlih v bojih v tem okolišu. Okolje spomenika z grobnico so večkrat obnavljali. Deblo hruške, pri kateri so streljali talce, je bilo shranjeno v Muzeju ljudske revolucije Slovenije, zdajšnjem Muzeju novejšje zgodovine Slovenije, v Ljubljani.

Na napisnih ploščah so naslednja imena padlih in žrtev iz teh krajev:

***Žrtvovali so
življenja
za svobodo***

Berdajs Janez
Demec Anton
*Dolinšek Ivan*****
Dremelj Marija

* Franc Kodrič, rojen 26. januarja 1898 v Gorenjih Raduljah, pokopan v Mokronogu.

** Ivan Kramar iz Medvedjeka; rojen 11. aprila 1885 v Šentrupertu, pokopan v Tržišču.

*** Nikola Tatalović, rojen 6. decembra 1909 v Drežnici.

**** Ivan Dolinšek iz Zagorja ob Savi; umrl 22. januarja 1943 v Šentvidu pri Stični, pokopan v Šentvidu pri Stični.

*Dušen Ignac**
Eržen Jože
Gerden Alojz-Iztok
Grabljevec Janez
Gregorič Ignac
Ilovar Feliks
Jakopin Jože
Kanc Franc
Kastelic Ignac
Kastelic Jože
Kavšek Jože
*Kobal Božo***
*Kolenc Anton****
*Lapornik Franc*****
Košir Marjan
Košir Stanislav
Kralj Alojz
Kralj Ignac
Linec Lovrenc
*Logar Anton******
Ložar Alojz
Mahne Milan
Mandelj Franc
Markovič Jože
Medved Maks
Nared Jože
Omahen Alojz
Oven Janez
Pangerc Anton
Planinšek Ignac
Planinšek Jernej
Plankar Milan
Polončič Jože

* Ignacij Dušek iz Moravč pri Gabrovki; rojen 25. julija 1913, umrl 19. septembra 1942 na Selu pri Radohovi vasi, pokopan v Gabrovki.

** Božo Kobal iz Novega Mesta; umrl 16. maja 1944 v Škofljah, pokopan v Šentvidu pri Stični.

*** Anton Kolenc iz Znojil pri Krki; umrl 13. septembra 1942 v Šentvidu pri Stični.

**** Fran Lapornik iz Krnic; rojen 1. aprila 1913 v Jurklostru, umrl 24. julija 1944 v Lučarjevem Kalu, pokopan v Lučarjevem Kalu.

***** Anton Logar iz Moravč pri Gabrovki; rojen 17. januarja 1917 v Moravčah pri Gabrovki, umrl 2. oktobra 1944 na Vidmu pri Temenici, pokopan v Šentvidu pri Stični.

*Ravnikar Angela**
Rojec Karol
Rus Vid – oče
Rus Vid – sin
Sadar Alojz
Sadar Danijel
Sever Franc
Smolej Ludvik
*Smrekar Drago***
Stopar Jože
Šefman Lado
Šefman Viktor
Šraj Florjan
*Štajner Anton-Tone****
*Šterman Matija*****
Štrempfelj Leopold
Štrempfelj Polde ml.
Štrus Alojz
Štrus Jože
Tratnik Jože
Trontelj Jože
Vesel Sonja
Vidmar Milan
Vilfan Franc
Zadelj Anton
Zupančič Jože

Zapis na naknadno dodani spominski plošči neznanim borcem pa je:

Tu počiva
74 neimenovanih borcev
narodnoosvobodilne vojne,
padlih na tem območju
v letih 1941–1945.

* Angela Ravnikar iz Čateža; rojena leta 1896, umrla 10. marca 1943 pri Temenici.

** Dragomir Smrekar iz Birčne vasi; rojen 25. avgusta 1925, umrl 16. maja 1944 v Višnji Gori, pokopan v Radohovi vasi.

*** Anton Štajner iz Vrhpolja, umrl v Radohovi vasi.

**** Matevž Šterman iz Primskovega; rojen 16. septembra 1906, umrl 13. septembra 1942 v Temenici, pokopan v Šentvidu pri Stični.

Pod to napisno ploščo je na zidu pritrjena še manjša spominska plošča, posvečena francoskemu borcu v Gubčevi brigadi, ki je padel nekaj kilometrov stran, z napisom:

*Charles Bonafedi
(rojen na Korziki)*

*Ni ne sreče brez svobode,
ne svobode brez poguma.*

Charles Bonafedi, rojen 10. julija 1925 v Petretu-Bicchisanu v južni Korziki, je bil med prvimi domačini, ki so se uprli okupatorju. Ko je po okupaciji Korzike Charles prevzel vodenje Francoske patriotske mladine za Petreto-Bicchisano, so ga 6. julija 1943 aretirali in deportirali v Avstrijo. Od tam je avgusta 1944 pobegnil in se pridružil slovenskim partizanom. V Gubčevi brigadi je bil »Karlo« strelec v prvi vrsti prvega bataljona. Umrli je v boju z nemškimi vojaki v zadnji bitki Gubčeve brigade 2. marca 1945 pri Poljanah pri Primskovem, ko ga je zadel delec granate. Zaradi svojega poguma je bil nagrajen z jugoslovansko medaljo za pogum. Posthumno je prejel tudi medaljo francoskega odpora, naziv odporniškega borca prostovoljca ter čin francoskih vojaških sil.

Selo pri Radohovi vasi – Spomenik organizatorjema OF bratoma Kralj in borcu Ignacu Dušku

Blizu Sela pri Radohovi vasi je ob robu gozda* spomenik, posvečen trem partizanom, ki so padli na tem mestu. Na stopničastem kvadrastem podstavku je iz sivorjavih lomljencev zgrajen simbol Triglava, ki ima na sprednji strani vzdano kamnito ploščo s posnetima zgornjima ogloma ter napisom:

*Na tem mestu so padli
za svobodo dne 19. 9. 1942*

*Kralj Ignac
Kralj Lojze
Dušek Ignacij*

* od Radohove vasi, 800 m od odcepa za Selo pri Radohovi vasi, nasproti vrtnarije

Spominsko ploščo je postavil Krajevni odbor ZB NOV Šentvid pri Stični, odkrili pa so jo leta 1961.

Lojze Kralj-Boltek, rojen leta 1918 na Vrhoplju pri Šentvidu, se je izučil za kolarja in odprl svojo delavnico na križišču pri Sv. Roku pri Šentvidu. Že v stari Jugoslaviji je bil zelo napreden, po njenem razpadu pa je postal eden prvih organizatorjev Osvobodilne fronte na šentviškem območju. Zaradi svoje aktivistične prizadevnosti in uspešnosti je aprila 1942 ob ustanovitvi Okrožnega komiteja Komunistične partije Slovenije Stična postal njegov član, pozneje tudi član okrožnega odbora OF, v obeh telesih pa so mu zaupali organizacijo obveščevalne službe.

Ignacij Kralj-Jaka, rojen 24. avgusta 1901 na Vrhoplju pri Šentvidu, je končal osnovno šolo v Šentvidu pri Stični, nato pa nadaljeval študij na gimnaziji v Ljubljani. Najprej je služboval na Igu pri Ljubljani kot financar, nato pa je odšel na Jesenice in se zaposlil v železarni.

Tu je postal viden revolucionar in javni delavec, zato se je moral pred Nemci umakniti in oditi med gorenjske partizane. Leta 1942 se je vrnil na rojstno Dolenjsko, k sestro v Zaboršt pri Šentvidu, in se takoj povezal z organizacijo Osvobodilne fronte. Junija 1942 je postal sekretar rajona Stična, ko je bilo razširjeno okrožje Stična – Struge, razdeljeno na dva rajona, rajon Stična in rajon Struge oziroma Suha krajina, vsak s petimi podrajoni.

Tistega septembrskega dne sta se brata Nace in Lojze Kralj, po domače Žvajderska, lotila zadnje naloge. Odšla sta na teren, da zbereta čim več podatkov o sovražniku. Oglasila sta se pri krojaču Planinšku v Zagorici, misleč, da je še vedno pristaš Osvobodilne fronte. Le-ta ju je prijateljsko sprejel, naskrivaj pa je poslal v vas sporočilo, kdo je v njegovi hiši. Glas je prišel k belogardističnemu komandantu Alojzu Grozniku-Španu, ki se je z oddelkom vaše straže ali »prostovoljne protikomunistične milice« iz Temenice ravno mudil v vasi, pa so brž obkolili hišo. Prvi se je pognal iz hiše Lojze in stekel čez travnik proti gozdu. Po nekaj korakih ga je dohitel rafal in se mu zaril v hrbet. Nace je še utegnil skočiti skozi okno, nakar so ga zgrabili. Nace Kralj-Jaka je moral svojega mrtvega brata Lojzeta odpeljati v samokolnici v italijansko postojanko Selo pri Radohovi vasi. Italijani so ga odpeljali v bližnjo dolino pri gozdu, kjer si je moral sam kopati jamo. Ko jo je že skoraj izkopal, je hotel pobegniti, vendar so ga na begu ustrelili.

Istega dne so tam ustrelili **Dušek Ignacija**, doma iz Moravč pri Gabrovki, kjer se je rodil 25. julija 1913. Po poklicu je bil mizarški pomočnik. V partizane je vstopil 27. aprila 1942. Zaradi bolezni se je v mesecu septembru zadrževal v bližini doma, kjer so ga ujeli belogardisti.

Male Češnjice – Spominska plošča štirim padlim borcem iz Češnjic in Velikega Kala

Na vrtni ograji hiše* na naslovu Male Češnjice 16 je bila vzdana spominska plošča, posvečena štirim padlim borcem domačinom. Pomnik iz svetlih lomljencev je bilo nadzidano znamenje v obliki stiliziranega Triglava, pod katerim je bila vdolana pravokotna plošča iz belega kamna z vklesanim napisom:

Padli v NOB 1941–1945

Ambrož Franc

Miklavčič Avgust

Rus Franc

Štepec Jože

Slava jim!

Pobudo za to spominsko ploščo je dal aktiv Ljudske mladine Češnjice, odkrili pa so jo 4. junija 1959.

Franc Ambrož-Ašov iz Velikih Češnjic, rojen 28. januarja 1904, je odšel v partizane že leta 1941 v Molniško četo. V Cankarjevi brigadi je bil

* Ograja je bila porušena, plošče sedaj ni več.

komandir prve čete prvega bataljona, ko je padel 4. januarja 1943 ob napadu na belogardistično postojanko Primskovo.

Ostali trije so bili mobilizirani v narodnoosvobodilno vojsko septembra 1943 po italijanski kapitulaciji. **Avzug Miklavčič**, rojen 23. septembra 1923 v delavski družini na Velikem Kalu, je padel v Dvanajsti brigadi med nemško ofenzivo oktobra 1943 pri Leskovcu pri Krškem. **Jože Štepec**, prav tako iz Velikega Kala, kmečki sin, rojen 29. oktobra 1916, je padel 18. oktobra 1943 kot borec Cankarjeve brigade v boju z Nemci pri Polšniku pri Litiji. **Franč Rus** iz Malih Češnjic, rojen 31. marca 1926, pa 20. novembra 1943 pri Šmihelu/Brod pri Novem mestu.

Velike Pece – Spominsko znamenje partizanskemu prehodu čez progo

Pri Velikih Pecah, na desni strani proge Ljubljana–Novo mesto*, stoji pomnik, posvečen ilegalnemu partizanskemu prehodu prek železniške proge med Ivančno Gorico in Šentvidom pri Stični. Ta prehod so zlasti pogosto leta 1942 uporabljali aktivisti Osvobodilne fronte in kurirji, pa tudi partizanske enote. Spomenik sestavljata traverzi iz železniških tirnic v obliki

* severno od železniške proge, blizu nezavarovanega cestnega prehoda pri Velikih Pecah, med Ivančno Gorico in Šentvidom; v bližini je stavba Velike Pece 1